

"Belki hikmet-i ilahiye, nihayetsiz makamata katedecek olan insanın istidadına muvafık bir dar-ı teklifi iktiza ettiği için, melaikelerin aksine olarak, mukteza-yı fıtratları olan malum günahla cennetten ihraç edildi." cümlesini açıklar mısınız?

İnsan, yaratılış itibarıyla gelişmeye ve değişmeye müsait bir mahiyette yaratılmıştır. İnsanların melekler ve hayvanlar gibi makamları sabit değildir.

"İnsan, ahsen-i takvimde yaratıldığı ve ona gayet câmi' bir istidad verildiği için, esfel-i sâfilînden ta âlâ-yı illiyîne, ferşten ta Arşa, zerreden ta şemse kadar dizilmiş olan makamata, meratibe, derecata, derekata girebilir ve düşebilir bir meydan-ı imtihana atılmış, nihayetsiz sukut ve suuda giden iki yol onun önünde açılmış bir mu'cize-i Kudret ve netice-i hilkat ve acûbe-i san'at olarak şu dünyaya gönderilmiştir."(1)

İşte insanın bu üstün yaratılışı onun önüne iki yol açmıştır. **Birinde** iman ve salih amel ile manen çok yüksek dereceler kazanmak, **diğesinde** ise küfür ve isyan yolunu tutarak çok aşağılara düşmek.

En büyük sermayemiz akıl... Onu doğru kullananlar hidayet yolunu seçmekle Allah'ın razı olduğu ve sevdiği üstün kullar zümresine dâhil olmuşlardır. Yanlış kullananlar ise batıl inançlara, yanlış felsefî cereyanlara, ahlâksızlığın her çeşidine sapmakla o yüksek insanlık mahiyetini hayvanlıktan çok aşağılara düşürmüşlerdir.

İnsanın istidadınınin câmi' olması, kalbinden aklına, hafızasından vicdanına, merakından korkusuna kadar bütün latifelerini, duygularını, his dünyasını ifade eder.

İşte insan, kendisine ihsan edilen bu çift yönlü irade sıfatıyla, yine kendisine ihsan edilen bütün maddi ve manevi sermayesini doğru kullanmayı tercih ettiği takdirde âlâ-yı illiyîne çıkar, aksi halde esfel-i safilîne düşer.

İnsanın bu terakki ve tedennisi için bir imtihan yeri lazımdır. Kuş olmaya namzet olan yumurta ile ağaç olmaya namzet bir tohumun her yerde neşvü nema bulması mümkün olmuyor. Belirli şartların olması lazım. Bir çekirdeğin ağaç olması için münbit bir toprağın altına girmesi ve belli merhalelerden geçmesi gerekiyor. Aksi takdirde çürüyüp zayi olur.

Aynen bunun gibi, insanın da mahiyetindeki cevherleri inkişaf ettirebilmesi için dünya imtihanına tâbi tutulması lazımdır. Bunun için "**mukteza-yı fitratları olan malum günah**" ifadesi kullanılmaktadır. Yani yaratılışlarının icabı olarak ayağı sürçtü ve yasaklanan meyveden yedi. Bunun üzerine Cenab-ı Hak da onu yeryüzüne gönderdi.

Günahlar, büyük ve küçük olmak üzere iki kısımdır. **Büyük günahların başlıcaları şunlardır:**

Adam öldürme, zina, içki içme, ana babaya karşı gelme, kumar, yalancı şahitlik, dine zarar verecek bid'atlara taraftar olmak.

Bütün peygamberler, nübüvvetlerinden önce de sonra da hiçbir şekilde büyük günah işlememişlerdir. Zaten peygamberlerin beş sıfatından biri de **ismet** sıfatı, onların günahlardan muhafaza edildiği, gizli veya açık hiçbir günah işlemediklerini ifade eder.

Ancak, bazı peygamberler hata yoluyla, unutmak veya daha iyiyi terk etmek suretiyle bizim bildiğimiz manada "**zelle**" denen bazı beşeriyetten kaynaklanan hatalar işlemişlerdir. Hz. Âdem (a.s.)'in cennette iken yasak ağacın meyvelerinden yemesi de **zelle**ye misal olarak verilebilir.

Hz. Âdem (as), yasak meyvelerden yemekle bizim bildiğimiz manada bir günah işlememiş, daha iyi olanı terk etmiştir. Neticede de bu hatalarından dolayı cennet nimetlerinden mahrum kaldılar. Cennette günah ve sevap mefhumunun olmaması bu günahın, bilinenden başka bir şeklinin olduğu da anlaşılır.

Bu konuya açıklık getirecek olan şu hadis çok manidardır. Hz. Ebu Hüreyre (radiyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki:

"Hz. Âdem ve Musa aleyhimassalam münakaşa ettiler. Musa, Âdem'e: 'İşlediğin günahla insanları cennetten çıkararak ve onları şekavete (bedbahtlığa) atan sensin değil mi!' dedi. Âdem de Musa'ya: 'Sen, Allah'ın risalet vermek suretiyle seçtiği ve hususi kelamına mazhar kıldığı kimse ol da daha yaratılmamdan (kırk yıl) önce Allah'ın bana yazdığı bir işten dolayı beni ayıplamaya kalk (bu olacak şey değil)!' diye cevap verdi." Resulullah devamla dedi ki: "Hz. Âdem Musa'yı ilzam etti!"(2)

Dipnotlar:

1) bk. [Sözler, Yirmi Üçüncü Söz, İkinci Mebhas.](#)

---

2) bk. Buhârî, Kader 11, Enbiya 31, Tefsir, Taha 1, 3, Tevhid 37; Müslim, Kader 13, (2652); Muvatta, Kader 1, (2, 898); Ebu Davud, Sünnet 17, (4701); Tirmizî, Kader 2, (2135).